

A/A: 553233
Εντυπο: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Ημ/νία: 29/03/2000
Σελίδα: 26,27
Κατηγορία: Τέχνης έργα

Τελικά κατάφεραν και τους έκαναν αγνώριστους

Της ΣΩΤΗΡΙΑΣ MATZIPH

Στην ψυχρή, αγχωμένη Αθήνα της καμπής της χιλιετίας, το θέατρο και αυτή τη χειμερινή περίοδο σφίζει από ζωή, ιδέες, εναλλαγές. Και νούμερα. Νοσηρό θεατρικό πληθωρισμό, χαρακτηρίζουν το φαινόμενο των 103 σκηνών της πρωτεύουσας (η Θεσσαλονίκη έχει 11) οι εκτιμήσεις αρκετών, δικαίως σύμφωνα με τα κριτήρια της λογικής, αν και με εμφανή θεατροκτόνο διάθεση. Χαρά ζωής και χαρά των θεατρόφιλων, το κρίνουν άλλοι, μολονότι το γλέντι της δημιουργικότητας δεν αφορά βέβαια το σύνολο των θεάτρων. Το πολύ το 1/4 τους, το οποίο, ωστόσο, οξυγονώνει ολόκληρο το θεατρικό τοπίο.

Μέσα σε αυτό το 1/4 μπαينوβγαίνουν και οι νέες ομάδες, δίπλα στα λίγα καθιερωμένα σχήματα σταθερής αξιοσύνης. Προσωπικά, θεωρώ θετική την αυξανόμενη σύσταση καινούργιων ομάδων. Σημάδι κινητικότητας και πιθανόν ταλέντου. Δεν θα ευχόμουν να σβήσουν από το χάρτη στο όνομα ενός νοικοκυρέματος της υπερπροσφοράς, αλλά έχω την περιέργεια να δω τι θα κάνουν. Αλλωστε, και στο θέατρο ισχύει ο νόμος του Δαρβίνου· θα επιβιώσουν οι καλύτεροι. Η θλίψη των παραστάσεων και τα κακά οικονομικά θα αποβούν μοιραία αργά ή γρήγορα. Η στήριξη της πολιτείας, εφόσον χορηγείται, δεν είναι αρκετή για να περισώσει από τον όλεθρο σχήματα που απέτυχαν στο στοίχημα με το κοινό.

Όταν εδώ κατοικεί η μισή Ελλάδα, είναι, φευ, φυσικό η Αθήνα να πάσχει από υδροκεφαλισμό. Και θεατρικό. Όμως η εικόνα της θεατρικής άνθισης των τελευταίων χρόνων οφείλεται και σε αυτόν τον «πληθωρισμό» νέων δυνάμεων που σκάνε μύτη παντού, μέχρι τις απόμακρες περιφέρειες της πρωτεύουσας, θυμίζοντάς μας πως το θέατρο στον τόπο μας μπορεί να γίνει και διαφορετικά. Μια υπόσχεση ανάνηψης από τη σκόνη του ρουτινόβρωτου.

Για αρκετούς από αυτούς τους άγνωστους μοναχικούς θιάσους, ή τους γνωστούς σε νέες συνθέσεις, το προκαθορισμένο «απαράβατο» κείμενο σαν βάση δουλειάς είναι μια μάλλον αδιάφορη υπόθεση. Προτιμούν τα δικά τους μαστορέματα, με «τίτλο» την προσωπικότητα του σκηνοθέτη. Αντί της «καλοφτιαγμένης» παράστασης έχουμε ένα πολυδαίδαλο οικοδόμημα, όπου το κείμενο είναι μονάχα ένα από τα πολλά επίπεδα αφήγησης. Στην παράδοση του «θεάτρου των σκηνοθετών», ο «Αγαμέμνων» του «Διπλούς Ερως» είναι η πλήρης ελευθερία από τη θεατρική σύμβαση. Από ιδιοσυγκρασία, ο Μιχαήλ Μαρμαρινός δείχνει ορκισμένος να μην πει ποτέ 1+1=2. Ακόμη και τα προγράμματα των παραστάσεων κλοτσούν τις συνήθειές μας. Του κάκου αναζητούμε τους συντελεστές. Τους ξετρυπώνουμε ανάποδα ή σκόρπιους εδώ κι εκεί, στα άβολα (όμως ευφάνταστα ενημερωτικά) «τραπουλόχαρτα» που συνιστούν το φετινό πρόγραμμα.

Αντικανονικότητα, λοιπόν, σε όλα. Οι αφτιασίδωτοι ηθοποιοί θυμίζουν περαστικούς, σκηνή και πλατεία είναι έννοιες ρευστές και ταυτόσημες, Αγαμέμνων είναι ένας γνωστός ρόκερ εξ Αμερικής, που αφηγείται το εμβόλιμο αντιπολεμικό παραμύθι της έναρξης στα αγγλικά με ελληνική μετάφραση, ροκ-τζαζ ήχοι βιολιού και πιάνου «ντύνουν» το ασκητικό γεγονός, ενώ ο Χορός φωνάζει, μουρμουρίζει ή τραγουδά τα λόγια του, σκορπισμένος στις τέσσερις άκρες του κτιρίου, ή καθιστός

σε τραπεζάκια σαν σε καφενείο (Β. Καραμπούλας, Σ. Γιαγκούλης, Σ. Πανταζής, Ρ. Ανδρεαδάκη, Σ. Γρηγοριάδου, Θ. Μάνου-Φύλακας, Κ. Αβαρικιώτης-Φύλακας).

Η χαλαρή παράσταση με πολύ χώρο για αυτοσχεδιασμό, μοιάζει σαν να ξετυλίγει επινοημένες ιστορίες -τόσο αγνώριστη φαντάζει στα 2/3 της η αισχύλεια τραγωδία, μέσα από τις σιωπές, τα ουρλιαχτά, τις μη θεατρικές παρεμβάσεις της μουσικής σαν αυτόνομες μικρές συναυλίες, τη φαινομενικά ά-λογη δράση, τον αποσυντιθέμενο λόγο, τις παράδοξες σκηνικές συμπεριφορές. Όμως οι διασκευασμένες σφήνες είναι μόνο τρεις (ένα παραμύθι, ένα μανιφέστο, μια παραλλαγή από την Ιλιάδα), το κείμενο του Αισχύλου ατόφιο (μετάφραση Νίκου Φλέσσα) και το νήμα του μύθου που μας διαφεύγει συχνά υπάρχει σαν αόρατη κλωστή που ενώνει τα ετερόκλητα και τα ετεροχρονισμένα.

Πολλοί δεν έχουν υπομονή με τις καινοτομίες του Μαρμαρινού και του γυρίζουν την πλάτη χωρίς περιέργεια. Η λογική του είναι δύσβατη και αφού έχουν αναρωτηθεί κάμποσες φορές «Ο Αγαμέμνωνας τι απέγινε;», παραιτούνται. Άλλοι, ακόμη και οι μπουκκωμένοι με νεωτερισμούς θεατές, αφήνονται με καρτερικότητα στα δρώμενα σαν να κοιτάζουν τη βροχή: ενοχλητική, ευεργετική ή επαναληπτική, έχει κάτι που μαγνητίζει το βλέμμα.

Στο σκηνικό-αλάνια (Διονύσης Φωτόπουλος), ένα άδειο γιαπί -για- πρόβες, η αδιάντροπα ελεύθερα χειροτεχνημένη θεατρική ψευδαισθήση είναι φορές που μας γεννά μια αίσθηση ματαίου, όπως το τελευταίο μισάωρο, όπου μη ξέροντας πώς να κλείσει, σέρνεται στο κενό, και φορές που μεταθέτει σε κατάσταση μαγείας τον καχύποπτο, και κουρασμένο από τις βόλτες της ορθοστατικής θέασης θεατή. Κι αυτό, γιατί η παλαιότερη περίτεχνα εφετζίδικη μανία του σκηνοθέτη, με τη σφραγίδα του «πεπονημένου» άχαρα πάνω στη σαφήνεια του ταλέντου του, υποχωρεί τελευταία (αναφέρομαι στο προπέρσινο «Εργοτάξιο Σλήμαν» και στο φετινό «Αγαμέμνονα») σε μια ωριμότητα, μια τρυφερή σχεδόν διάθεση διαλόγου και υποταγής μπροστά στα μεγάλα ανθρώπινα θέματα: πόλεμος, έρωτας, θάνατος, πολιτισμός, εξουσία.

Την τρίωρη άσκηση πάνω στον αισχύλειο λόγο, μια συλλογή από οπτικές ιδέες, χωρίς ρητορικότητα, χωρίς υστερία, χωρίς πόζα δεξιολογίας, παρασταίνουν οι λιγότερο φιλόρεσκες, όμως ποιητικές εικόνες που βλέπει κανείς στις σκηνές της Αθήνας αυτόν τον καιρό. Υπάρχουν φάσεις που δεν συμβαίνει τίποτε, άλλες όπου τα γεγονότα συναρμολογούνται σαν κομμάτια από παζλ. Ολο μαζί, το θέαμα θυμίζει εφήμερο πλασματικό γλυπτό που τη μια δοξάζεται, την άλλη καταστρέφεται. Από τις στιγμές της δόξας εντάσσεται η μαγική μουσική και φωνή του Blaine Reininger (στην ίδια σειρά γοητείας με τον Δημήτρη Καμαρωτό και τον Χάινερ Γκέμπελς). Η εύθραυστη Κλυταιμνήστρα της Michelle Valley, άβαφο κουρασμένο πρόσωπο, λόγος αργός, καθαρός, χωρίς άριες οργής. Η Κασσάνδρα της Θεοδώρας Τζήμου, μια αλήτισσα με τατουάζ και εξαντλημένη ξανθιά χαιτή, ένα αληθινό ξωτικό, από τις πειστικότερες Κασσάνδρες που έχει δει...

Πολλοί καταπιάνονται με τους κλασικούς σαν νοικοκυρούλες και είναι τόσο παλιά αυτά που δείχνουν. Σκέφτομαι πως ο «Διπλούς Ερως», έστω με την αμφίθυμη ισορροπία του με το σημαντικό, θα μπορούσε να είναι ένα δελεαστικό σημείο συνάντησης θεατρόφιλων, εάν οι παραστάσεις του ήταν συντομότερες και οι ορθοστασίες πιο δικαιολογημένες...

Γκέτε στο Αμόρε

Αντίθετα με τον «Αγαμέμνονα» του Θησείου, από την ακραία αναβίωση του νεανικού αριστουργήματος του Γκέτε «Τορκουάτο Τάσο» στο Θέατρο Αμόρε λείπει εντελώς η ψυχή. Η σκηνοθεσία της νεαρής Γερμανίδας Κάριν Χένκελ, ανερχόμενο αστέρι στον τόπο της, μας βάζει ξανά μπροστά στο ερώτημα «μοντερνισμός ή

μούχλα;» και γι' άλλη μια φορά το δίλημμα συρταρώνεται αναπάντητο - «μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα».

Ηδη άμα τη εισόδω ακυρώνονται ο σοβαρός τόνος ενός κλασικού κειμένου και οι προκαταλήψεις μας. Μας υποδέχονται μαλακά μπλουζ και μια σκηνή γεμάτη παγκάκια και προτομές τόσο καμαρωτές, που είναι σαν καλαμπούρι. Όπως όλα εδώ. Ηθοποιοί μακιγιαρισμένοι/ντυμένοι σε ύφος καρναβαλιού. Στραβοβαλμένες περούκες. Jolly! Ανάβοντας τσιγάρο, ο Ακύλας Καραζήσης (Αντόνιο) μας προετοιμάζει: «Μη σκέφτεστε συνεχώς ό,τι δεν είναι περίτεχνο είναι μάταιο». Το μήνυμα είναι σαφές. Η παράσταση θέλει να απλουστεύσει το απόμακρο, να μας εξοικειώσει μαζί του. Γιατί όχι, λέμε στην πρόσκληση, ωθούμενοι από τη νοσταλγία μια νέας κατανόησης του παλιού.

Η χάρη και η φυσικότητα των δύο κοριτσιών (Λεονόρα Ντ' Εχτε/Μαρία Σκουλά, Λεονόρα Σανβιτάλε/Μαρία Κεχαγιόγλου) μας κερδίζουν αμέσως. Το ύψος πανηγυριού των δρώμενων γεννά ευεξία και προσδοκίες.

Οι μακρείς μονόλογοι δεν είναι απλώς υποφερτοί, αλλά ευχάριστοι, λόγω της ζωντανίας και της αμεσότητας της εκφοράς τους (μετάφραση Στέλλα Νικολούδη). Κάποιος παίζει στην κιθάρα ένα ερωτικό τραγουδάκι. Ο Δούκας Αλφόνσο (Δημήτρης Λιγνάδης), ένας μπλαζέ είρωνας του σήμερα, παλικάρι της πιάτσας ο σύμβουλός του (Ακύλας Καραζήσης). Φρέσκα πράγματα. Ο χλομός ρομαντικός Τορκουάτο Τάσο (Νίκος Κουρής), ο περίφημος ποιητής της ιταλικής Αναγέννησης, με το φλογερό λόγο και βλέμμα, είναι σαν πρόσωπο από άλλο έργο. Όμως, αστείοι είναι όλοι τους.

Σιγά σιγά το γέλιο αρχίζει να κολλά ανίερα στο λαρύγγι μας. Το κακόγουστο χωρατό διογκώνεται. Ξεχυλίζει όπως το ανατριχιαστικό φυτό στο έργο του Ιονέσκο. Ο «εξανθρωπισμός» ενός ακόμη κλασικού, δυναμιτίζοντας το δέος μας μπροστά του, έχει κακό τέλος. Σε 30 λεπτά οι νεωτερισμοί έχουν εξαντληθεί. Βλέπουμε τρικ που έχουν βουλιάξει προ πολλού στη χοάνη της άκρατης κοινοτοπίας: χαρακτήρες που μιλούν ο ένας ερήμην του άλλου, κοιτάζουν αδρανείς το κοινό ή το συνομιλητή τους για λεπτά που φαίνονται ατελείωτα.

Τα πρόσωπα είναι σαν σπαστικοί караγκιόζηδες, αγχωμένα ανθρωπάκια του 2000, των οποίων οι αντιθέσεις μάς αφήνουν αδιάφορους. Ο περίφημος ήρωας του Γκέτε, «σάρκα από τη σάρκα του», κατά το μεγάλο Γερμανό, ξεφτιλίζεται βλέποντας μίκι-μάους πίσω από μια γυάλινη βιτρίνα. Πίθηκος σε ζωολογικό κήπο. Εξω ακούμε Βέμπο και Βίκυ Λέανδρος. Ούτε λόγος φυσικά για το θέμα του έργου - την αδυσώπητη άλυτη σύγκρουση μεγαλείου και μικρότητας, ιδιοφυΐας και πολιτικού νου, που στο έργο εκπροσωπείται από το εχθρικό δίδυμο Τάσο και Αντόνιο και συνοψίζεται στον ίδιο τον Γκέτε, σε αυτή τη λυτρωτική αυτοπροσωπογραφία.

Στο ντέρμπι Γκέτε-σκηνοθέτη, ο ποιητής πέφτει οικτρά ηττημένος. Για κάποιους, εκσυγχρονισμός των κλασικών σημαίνει καρικατούρα. Μια αισθητική τής αποσύνθεσης χωρίς ίχνος σοφίας. Ευτυχώς, οι μόδες έχουν ένα καλό: ημερομηνία λήξης.

Σκράικερ

Το καλό στην περίπτωση του «Σκράικερ», που φιλοξενείται στο θέατρο «Πόρτα» είναι ότι, μολονότι άσεμνος στόχος του είναι το «αριστούργημα», κι ενώ η απίθανη όρεξή του για οπτικό παρανάλωμα αγγίζει το φαντασμαγορικό πολτό, υπερσκελίζοντας τη συγγραφέα (Κάριλ Τσόρτσιλ, 1994) σε βαθμό μη αναγνώρισης, αφήνει να διακρίνουμε το ταλέντο ενός άγνωστου νέου σκηνοθέτη, που υποψιάζομαι θα μας απασχολήσει και στο μέλλον.

Η παράσταση βρίθει από ιδέες, με κεντρικούς άξονες την Καρυοφυλλιά Καραμπέτη με τα πολλά πρόσωπα, μια υπέροχη Πέγκυ Τρικαλιώτη και τη μυστηριώδη Νατάσα Β. Καλογρίδη. Ο σκηνοθέτης Αντώνης Καλογρίδης δεν ρωτά πού οδηγεί το κενό και το αδιέξοδο των καιρών, που περιγράφει η Τσόρτσιλ στο ιερογλυφικό της κείμενο (μετάφραση Μαριλένα Παναγιωτοπούλου, ένας άθλος). Ενα μωσαϊκό από παρανοϊκές φαντασιοπληξίες, παραισθησιακές εμπειρίες, αγγλοσαξονικούς θρύλους, νεράιδες, παγανιστικά ξόρκια, ομαδικές ψυχώσεις, με το βλέμμα στραμμένο στον μπερδεμένο και επικίνδυνο κόσμο μας. Η συγγραφέας απευθύνει αυτό το αγριευτικό παραμύθι του μέλλοντος, με τον άναρθρο ή άγνωστο λόγο, στα σαλταρισμένα παιδιά της υλιστικής τεχνοκρατούμενης χιλιετίας.

Συνεπαρμένος από την τριπλή διάλυση που προσφέρει το έργο, γλώσσας, «καθαρού» θεάτρου, έννοιας του χρόνου, ο σκηνοθέτης απογειώνεται σ' ένα δικό του τριπ μεταλλαγμένου θεάτρου. Μέσα από ψυχεδελικές καταστάσεις, μεσαιωνικούς ψαλμούς, ινδικά σιτάρ, εκκωφαντική ντίσκο, με γκροτέσκα ξωτικά, ανθρωποειδή ενός διαστημικού υπόκοσμου, όντα χωρίς ανθρώπινη ταυτότητα, σαν ήρωες από κόμικς, η παράσταση δίνει τη δική της κενή απάντηση σ' έναν κενό κόσμο.

Πουθενά δεν αισθανόμαστε ότι τα πρόσωπα είναι μέλη μιας σύγχρονης κοινωνίας, αποδυναμωμένης από τους μύθους της, την οικολογική και βιολογική της ισορροπία. Μετά την πρώτη έκπληξη, η «βουβή» ομιλία, οι παγωμένες φυσιογνωμίες, οι αυτοτελείς εικόνες που «φεύγουν» με την ταχύτητα της τηλεοπτικής αισθητικής, φαντάζουν ομοιόμορφα και στερεότυπα σε σημείο κορεσμού.

Δεν σκεφτόμαστε, δεν αισθανόμαστε, όμως χαζεύουμε την εκπληκτική ευχέρεια, την τρέλα, και τη δίχως όρια φαντασία αυτού του θεάματος. Ενα ανεξάντλητο κουτί της Πανδώρας.

Εσωτερικά: Γκέτε, Αισχύλος και Κάριλ Τσόρτσιλ σε σκηνές της Αθήνας
Λεζάντες:

- Από την παράσταση «Τορκουάτο Τάσο» του Γκέτε στο θέατρο «Αμόρε»
- Σκηνή από τον «Αγαμέμνονα» του Αισχύλου που ανέβασε το «Θέατρο Θησείο»

Πηγή: ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
Θέμα: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ